

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškim semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 6 kr. — Rokopisni se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oknanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Prvi občni zbor Slovenskega društva.

10. sept. v Mariboru.

Neizbrisljivo ostane den 10. septembra 1882 — nedelja in god sladkega imena Marijinega in obletnica sijajne zmage, v kateri je poljski kralj Sobijeski pobil Turke in rešil mesto Dunajsko, z Avstrijo vred — vpisan zgodovini štajerskih Slovencev. Zbrani, združeni, složni in zastopani po političnem Slovenskem društvu stopili smo kot veljavna moč na beli den tako krepko in dobro urejeno, da nas ne bode prezirati mogóče.

V g. Wiesthalerjevej dvorani v Mariboru sprejelo je 200—300 zvečinoma samih odličnih, deloma visoko učenih in izvrstno omikanih, veskozi veljavnih in upljivih slovenskih mož tako važne sklepe ali resolucije, da bodo več časa služile v ravnilo in vodilo. Posebno velevažen je sklep: ki zahteva upravno ločitev slovenskega od nemškega Štajera in tirja slovenski oddelek graške c. k. namestnije, bodi v Celji bodi v Mariboru.

Okolo 3. ure popoldne odpre g. dr. Radaj, deželni poslanec, zborovanje s trikratnim navdušenim „živio“ svitlemu cesarju. Potem poroča naš državni poslanec vel. č. g. baron Goedel o svojem uspešnem delovanju v državnem zboru. Njegov slovenski govor priobči se prihodnjič. G. dr. Prus je v imenu volilcev, katerih je blizu 100 bilo navzočih — tudi iz konjiškega okraja — izrekel popolno zaupanje in z ozirom na to, da je g. baron Güdel dvakrat bil pri cesarji posredoval in po toči in nalivih oškodovanim v svojih volilnih okrajih izprosil veliki dar 6000 fl. in 8000 fl., najprisrčnejšo zahvalo. Ves zbor mu živahno pritrdi.

Trije govorniki, starosta našim štajerskim poslancem, blagi g. M. Herman, dalje iskreni domoljub slovenski, izborni pisatelj in najspretnější govornik č. g. Božidar Rajč in še pisatelj teh vrstic, razlagali so naše politične, šolske in gospodarske zadeve, ter priporočevali dotične, zve-

činoma po odboru nasvetovane, sklepe ali resolucije. Zlasti č. g. Rajč je poslušalcem srca stresaval govoreč o prežalostih naših šolskih razmerah. Govor g. Hermana priobči se prihodnjič ves.

Novi predsednik je izvoljen bil vsaklikoma velezaslužni naš domoljub in poslanec g. Radaj. Čeravno se je močno in opravičeno branil pa se je naposled vendar moral udati. Bog nam ga ohrani! Odborniki so zvečinoma prejšnji. Kde bi se imel drugi občni zbor obhajati, to se je prepuščilo odboru. G. dr. Goršak je še nasvetoval zahvalo izreči prejšnjemu, osnovalnemu odboru, čemur zbor radostno pritrdi. Potem pozdravi zbrane gospode še enkrat g. predsednik, izreče vsem domoljubno zahvalo, da so, nekteri z velikim požrtvovanjem, došli v Maribor, pa tudi g. Kanovskiju, okrajnemu komisarju, ki je vlado zastopal, in sklene zborovanje.

Došli so trije telegrami, ki so zbrane močno razveselili. Ti so: 1. Izpod visokih Solčavskih planin, iz Gornjega grada: Pozdravljamo slavno prvo skupščino, na čelu njej slavne, vrle slovenske poslance. Naj se vsak Slovenec na spodnjem Štajerskem uname za složno delovanje v bran in blagor slovenskega naroda. Bog daj najbolji uspeh. Živela složnost. Okrajni odbor gornjegrajski, Spende, Goričar; 2. iz lepe Savinjske doline, iz narodnega trga Mozirskega: Srčen pozdrav braniteljem narodnih pravic. Bog daj složno, vstrajno delovanje po vsem Slovenskem. Vzbučajmo Slovence iz opasne nezvesti, da zdrobimo spono tujega nasilstva. Trg Mozirje. Joža Lipold, župan; 3. iz bele Ljubljane, prvega mesta slovenskega: Srčno pozdravljamo Slovensko društvo, ki bode družilo in vodilo štajerske Slovence v boji za narodne svetinje. Pravična vlada ne more štajerskim Slovincem v šolah in uradih odreči, kar dovoljuje kranjskim, ne more protiviti se upravnej skupini slovenske, katero zahtevajo najvišji

dinastični in državni obziri. Kranjski poslanci slovenski, dr. Vošnjak.

Po končanem zborovanji povabi g. dr. Glančnik zbrane v čitalnico, kder smo še le prav spoznali, kateri in odkod so došli društveniki, namreč iz Maribora in okolice, se ve največ, potem iz Dunaja, Gradca, sv. Lenarta, Bistrice, Ptuja, Ormoža, Celja itd. Udeležili so se možje vsakega stanu; duhovniki, uradniki, advokati, notarji, profesorji, učitelji, trgovci, obrtniki in kmetje. Veselja nam je srce plamtelo. Napredek Slovencev štajerskih v 20 letih najljutejšega pritiska je res velikansk. Resolucije se ponatisnejo in razdelijo med narod!

Resolucije v prvem občenem zboru Slovenskega društva jednoglasno sprejete.

I. Politične zadeve.

1. Slovenci štajerski smo z živahnim veseljem pozdravljali večkrat in javno izrečeno resno voljo sedanjega ministerskega predsednika, grofa Taaffeja, pomagati vsem narodom avstrijskim do djanske enakopravnosti in tako uresničiti besede svitlega cesarja: „naredite mir med mojimi narodi.“ Vkljub temu smo prisiljeni po preteklih 3 letih tukaj javno izreči, da se pri nas gledé na našo narodno enakopravnost ni veliko spremenilo na bolje, ampak obrnol se na slabše.

2. Vvarstvo svoje slovenske narodnosti v deželi štajerske in v to svrhu, da se konec stori vsem preprirom in krivicam, in da se toraj mir naredi med Slovenci in Nemci, naroči prvi občni zbor Slovenskega društva svojemu odboru, naj sestavi in odpošlje zbornici poslancev v državnem zboru prošnjo:

a) naj se določi meja, do katere sega slovenski in nemški jezik, ter se naj za slovenske kraje osnuje oddelek graške namestnije.

b) naj se ukrene, da bodo v deželnem zboru štajerskem v jezikovnih in šolskih zadevah poslanci glasovali po kurijah t. j. o nemških samo nemški, o slovenskih pa samo slovenski poslanci. (G. Herman.)

3. Dve gosposki v dežili, državna in še deželska, ste odveč in predragi. Odboru se naroči sestaviti prošnjo do državnega zbora, naj odpravi upravni dualizem, politična uprava z občinsko sedanjo postavo vred se naj preustroji.

(G. Herman.)

4. Prvi občni zbor Slovenskega društva pohvalno priznava trud in prizadevanje slovenskih županov, odbornikov in sploh narodnih mož, ki so skrbeli, da se je veliko število prošenj za enakopravnost Slovencev odposlalo državnemu zboru ter naroči svojemu odboru jednako peticijo odposlati.

5. Slovenci štajerski želimo narodnega miru in sprave s vsemi drugimi narodi, to pa na podlagi stroge obojestranske pravičnosti. Zato priznavamo radi med nami stanujočim Nemcem jihove,

narodne pravice, a ob enem tirjamo, da jih oni tudi nam privoščijo in jih spoštujejo, ter se ne umešavajo v naše domače, naše narodne zadeve. Zatoraj pa tudi odločno ugovarjamo in protestujemo zoper vsako umešavanje in nepozvano jerobstvo Nemcev gledé na naše narodne potrebe in težnje. Jednako odločno obžalujemo zaslepljenost tistih Slovencev, ki delujejo na ponemčenje in zatiranje svoje lastne krvi ter narod slovenski pačijo in motijo celo s slovensko pisanimi časniki. Kdor izmed Slovencev tako časopisje si naročuje, podpira in širi, ta nam velja kot naroden odpadnik.

II. Šolske zadeve.

1. Šolstvo na slovenskem Štajerskem, izvemši malo število pravilno narodnih učilnic, še blizu ni tako nam Slovincem v korist urejeno, kakor nam je po členu 19. od samega svitlega cesarja podpisanih državnih osnovnih pravic slovesno zagotovljeno. Narodnim nasprotnikom je pogosto dana prilika delovati na silovito ponemčevanje našega zaroda.

2. Prvi občni zbor Slovenskega društva ne vidi v sedanjem sestavi deželnega šolskega sveta štajerskega onih pogojev, ki so potrebni v zvesto izvrševanje člena XIX. državnih osnovnih pravic. Slovenci nimamo tam nobenega zastopnika, ter močno obžalujemo, da sedanje vodstvo naučnega ministerstva lani, ko je bilo več sedežev ondi izpraznjenih, ni imenovalo nobenega Slovenca, ki bi imel nalog zastopati šolske koristi in potrebe več kakor 460.000 Slovencev štajerskih.

3. Zastran nadzorništva ljudskih šol na slovenskem Štajerskem slišati je toliko pritožeb iz raznih strani, da je odbor prošni jih nabirati in prihodnjemu občenemu zboru poročati.

4. Tako zvani „Deutscher Schulverein“ grabi na slovenskem Štajerskem pred vsem po slovenske deci, da jo ponemči. Tako pa prestopa to društvo, ki je vrhu tega v nekšnje čudnej zvezi z občnim nemškim Schulverein-om v Berlinu, glavnem mestu pruske Nemčije, postavne meje, v svojih od vlade mu potrjenih pravilih določene. Odboru se naroči zaradi tega tožbo vložiti na dotičnih mestih. Deželnim poslancem pa, ki so v deželnem zboru štajerskem zadevno nemški Schulverein stavili rezno interpelacijo in potem Slovence krepko branili zoper napade nemških liberalnih poslancev, izreče se javna zahvala in priznanje.

5. Učiteljišče v Mariboru ne more odgovorjati prvotnemu svojemu namenu, vzgojevati učiteljev za slovenski Štajer, dokler se ondi kakor sedaj vsi predmeti, razven slovenščine in nekaj metodike, razlagajo nemški, tedaj ne v tistem jeziku, v katerem imajo kedaj prihodnji učitelji deco podučevati.

6. Slovenskim podučiteljem dela se izpit sposobnosti za učiteljske službe pretežaven, ker ga imajo polagati v Gradci in pred nemškimi

otroci kazati svojo spretnost v podučevanju. Želeti je, da se za spodnji Štajer osnuje posebna izpitna komisija za ljudske in meščanske šole.

7. Glavni dve gimnaziji na slovenskem Štajerkem, celjska in mariborska pokazale ste letoz isredno slabih uspehov v vsakem oziru — skoraj polovica dijakov je propala. To vznemirja starše pa tudi vsakšnega domoljuba, marajočega za srečno prihodnost naše učeče se mladine. Želeti je, da se nepovoljnimi prikaznim poiščejo uzroki in odpravijo. Državni poslanci so prošeni svojo posebno pozornost na to obrniti in če treba vlado v državnem zboru vprašati po javnej interpelaciji.

8. Celjska gimnazija štela je letos 130 slovenskih in 127 nemških dijakov, mariborska 164 Slovencev in 174 Nemcev, ptujska nižja gimnazija 72 Slovencev in 41 Nemcev. Skupaj bilo je toraj 366 Slovencev in 342 Nemcev, tedaj 24 Slovencev čez polovico vseh dijakov na spodnjem Štajerskem. Z ozirom na člen 19. državnih pravic je toraj zelo opravičena tirjatev slovenskega prebivalstva, naj so na teh zavodih nameščeni ravnatelji in profesorji, učitelji vsi brez izjeme tudi drugega deželnege jezika popolnem zmožni. Z ozirom pa na to, da na ptujske gimnaziji še ni nobenega ravnatelja, slišati pa je, da je ona služba namenjena trdemu Nemcu, slovenščine nevedčemu, in da ravnatelj celjski in mariborski slovenski ne umeta; dalje z ozirom na to, da je na teh treh srednjih šolah 27 profesorjev in učiteljev slovenščine popolnem nezmožnih, daje se odboru nalog: primerno pritožbo vložiti pri deželnem odboru v Gradci, pri naučnem ministerstvu in pri državnem zboru, s prošnjo, naj se slovenščine nezmožni ravnatelji in profesorji nadomestijo s takšnimi, ki zamorejo podučevati v nemškem in slovenskem jeziku, in naposled naj se za 4 spodnje razrede gimnazijske uže za šolsko leto 1883/84 priredijo slovenske paralelke po vzgledu ljubljanskih.

9. Ptujska nižja gimnazija pokazala je letos mej vsemi najboljših vspehov. Zdaj se jej odvzema eden najboljših profesorjev g. Josip Žitek in predstavlja v nemški Leoben. Javni listi, nemški in slovenski, poročajo, da se to ni zgodilo zaradi šolskih zadev, kajti g. profesor Žitek daleč slovi kot izvrsten učitelj, vesten vzgojitelj in pravi oča dijakom, ampak da se je, to zgodilo zoper njegovo voljo in ker je pri deželnem nemškem odboru v Gradci od ptujskih Nemcev, nemškutarjev in renegatov bil zatožen kot slovensk domoljub in narodnjak. Ako je to res pravi uzrok, potem ugovarjamo danes tukaj zbrani slovenski možje odločno in energično zoper takšno ravnanje s Slovenci, ki jednako Nemcem doplačujemo k proforskim plačam, ter sklenemo vseh postavnih sredstev poslužiti se, da za ono preganjanje Slovencev poizve visoko ministerstvo, slavni državni zbor in sam svitli cesar, očetovski varuh vsem narodom!

III. Gospodarske zadeve.

1. Nemško-liberalna stranka v zadnjih 20 letih jenega gospodstva je sklenola in osnovala veliko postav in naprav, ki sedaj žugajo naš kmetski stan uničiti in kmetijske posestnike polagoma spremeniti v same najemnike, delavce, nemaniče in berače. Grof Hohenwart, vodja konservativno-narodne večine v državnem zboru, je ovo žalostno prikazen povdarjal v interpelaciji do visoke vlade. Ministerski predsednik grof Taaffe je obljubil postavne pomoči. Do sedaj sklenola se je postava zoper oderuhe, a treba je še domovske postave, nove domovinske postave, dedne postave, postave zoper trganje gruntov, postave za rešenje posestev od prevelikih vknjiženih dolgov, postave zoper ženitovanje nemaničev brez dovoljenja in na bodočo škodo dotičnih srenj itd. (G. dr. Prus.) Teh in podobnih postav je nujno treba tudi za slovenske kmete štajerske, kajti samo v dveh zadnjih letih, bilo je blizu 2000 zadolženih posestnikov iztiranih s svojih posestev in potisnenih med nemaniče. Odbor naj sestavi in odpošlje primerno peticijo državnemu zboru.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Mlada sadunosna drevesa treba varovati.

Po nekterih legah posajena sadunosna drevesca nočejo rasti. Ljudje se pritožujejo, sorte menjavajo in poslednjič jim drevesca vendar poginejo.

Vzrok ti ne zgodi je dostikrat mraz, mnogo-krat pa tudi ravno nasprotno prehuda vročina. Seveda je poleg teh dveh vzrokov še nebrojno drugih, katerih pa za zdaj ne bomo posebej omenjali.

Posamno stoječa drevesca je toraj dobro z drobnimi palčicami in šibami okoli in okoli obdati in to šibje potem s trtami ali slamnatimi povezki okoli debla in kola privezati tako, da je drevesce kakor z mrežasto odejo obdano in zavarovano. Ta mrežasta odeja varuje deblo mladega drevesca ne le drugih poškodovanj, ampak po zimi tudi prehudega mraza, po letu pa prehude vročine, da ga pregorki solčni žarki ne opečejo.

Znano je namreč, da se drevesni sok pretakajo med skorjo in med lesom. Po lesu lezejo sok v drevo gori in med lesom in skorjo zopet doli. Ako je toraj drevo z gladko skorjo na primer ob kaki cesti, preveč hudim solčnim žarkom izpostavljeno, se lahko primeri, da huda vročina med lesom in skorjo sok v sopar spremeni, kateri potem skorje od lesa odlušči in tako imenovani smod provzroči, vsled kterega potem tako poškodovana drevesca prav pogosto konec vzamejo.

Nekaj podobnega se je že opazilo na drevesih, ki so bila po mestih, po ulicah posajena.